

DIÓNAP

nébih

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

A VIDÉKI TÉRSÉGEKBE BERUHÁZÓ EURÓPA

Bemutató üzemi célok a megvalósulási helyszínek függvényében:

Tordas	kertészeti (zöldség, gyümölcs) fajok, szántóföldi és üvegházi termesztési körülmények, ökológiai gazdálkodásra alkalmas fajták vizsgálata
Pölöske	kertészeti (gyümölcs) fajok vizsgálata
Székkutas	szántóföldi fajok vizsgálata
Monorierdő	erdészeti fajok vizsgálata, fajtakitermesztés, burgonya rezisztenciavizsgálat

Nébih Fajtakísérleti Állomásainak bemutató üzemi programja és fejlesztése

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (továbbiakban: Nébih) Mezőgazdasági Genetikai Erőforrások Igazgatósága végzi a fajtaelismeréshez szükséges vizsgálatokat és a fajtakitermesztést (posztkontroll vizsgálat). A hazánkban elismert fajták az Európai Unió egész területén szaporíthatóak és forgalmazhatóak.

A fajtakísérleti állomások az ország fontosabb termőterületein helyezkednek el. A fajtakísérleteket a hazai és nemzetközi jogszabályokban foglaltak figyelembevételével, egységes módszertan alapján végezzük.

A fajtakísérleti és fajtakitermesztő állomások modernizálásával, olyan növényfajtakísérleteket lehet végezni, melyekkel limitálhatóak a mezőgazdasági termesztés bizonytalanságából adódó negatív hatások,

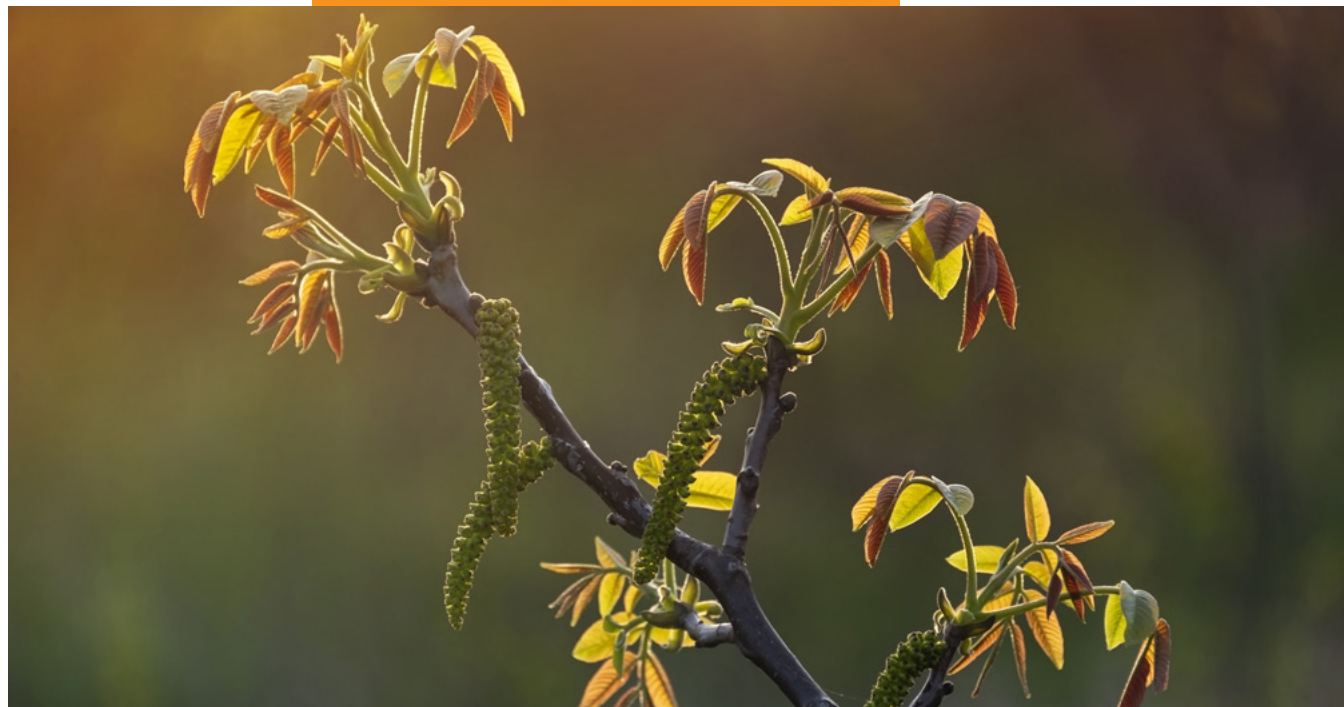
növelhető a termésbiztonság, valamint a növényi kórokozók, kártevőkkel szembeni ellenállóképesség. A gazdálkodók olyan innovatív ismereteket, növénykultúrákat (fajtákat), környezetvédelmi megoldásokat ismerhetnek meg, amelyek alkalmazása révén optimalizálhatják a termelést, csökkenthetik a szennyezőanyag kibocsátást, valamint eredményesen alkalmazkodhatnak a fenntartható fejlődés feltételeihez.

A Pölöskei Állomáshoz 75 ha földterület tartozik a Göcseji termő tájban Zala vármegyében.

A terület 8 megkülönböztetett táblára osztott. Talajfelszíne közepesen hullámos, talajerózió nem jellemző. Genetikai talajtípusa: agyagbemosódásos barna erdőtalaj. Kötöttsége: vályog-agyagos vályog, 42-45 Ak. Humusztartalom: gyenge, táblánként változó, 0,7-1,5%. Az állomáson kertészeti fajok vizsgálata történik.

Bemutató üzemi látogatási programok:

1. Alma-, körte-, japánkörte nap
2. Bogyósnap
3. Cseresznye-meggy nap
4. **Diónap**
5. Fagyvédelem
6. Fajtahasználat
7. Héjas nap
8. Metszési munkák bemutatása nyáron
9. Metszési munkák bemutatása télen
10. Növényvédelmi nap
11. Rezisztens szőlőfajták bemutatása
12. Szilvanap

GENETIKAI ERŐFORRÁSOK ÉS TERMESZTETT FAJOK

A diófélék nemzetségén belül több gazdaságilag értékes faj ismert, amelyek különböző jelentőséggel bírnak a világ diótermesztő régióiban. Magyarországon legelterjedtebb faj a közönséges dió (*Juglans regia* L.), amelye több név alatt is ismert. Óshonos a Kárpátok vidékétől Törökországban, Irakban és Iránban át Indiáig.

Régóta termesztett növény, amely az egész mérsékelt égöv alatt elterjedt. A különböző adottságú termőhelyeken számos eltérő élettani tulajdonsággal és ökológiai igényekkel rendelkező fajtakör alakult ki.

Fajta-előállítás módszerei

Tájszelekció

Az elsődleges és másodlagos elterjedési területeken található diópopulációk értékes genetikai erőforrásokat tartalmaznak. Magyarországon a módszeres tájfajta szelekció a XX. század második felében indult meg. Szentiványi Péter által a Felső-Tisza vidékén, valamint Mezőföldön szelektált fajták a mai napig a termesztésben vannak. Ilyen fajta az Alsószentiváni 117, Milotai 10 és a Tiszacsécsi 83.

Keresztezéses nemesítés

A diótermesztés gazdaságossága miatt a hozamok növelése szükségessé vált. Keresztezéses nemesítéssel igyekeztek előállítani nagyobb termőképességű fajtákat. Oldalrügyből is termő génforrásokat vontak be a nemesítési programokba. Az első jelentős eredményeket az USA-ban érték el, erre példa a Pedro. Amelyet a hazai keresztezéses nemesítésben apa fajtaként használtak fel. Hazánkban Szentiványi Péter állított elő keresztezéssé nemesítéssel oldalrügyből is termő fajtákat. Ezek az Alsószentiváni kései, Bonifác, Milotai bőtermő, Milotai intenzív, valamint a Milotai kései.

Világszerte ismertek és termesztett diófajták közé tartozik a 'Chandler', 'Fernor', 'Franquette', és 'Lara'.

A dió Magyarország teljes területén megfelelő életfeltételeket talál, így házi kertbe vagy szórvány gyümölcsösbe bárhol telepíthető.

Termőhelyi igények

A dió Magyarország teljes területén megfelelő életfeltételeket talál, így házi kertbe vagy szórvány gyümölcsösbe bárhol telepíthető. Azonban a gazdaságos ártermesztéshez figyelembe kell venni a dió ökológiai igényeit. Hazánk az elterjedési terület északi határán fekszik, ezért a hűvösebb és fagyveszélyesebb régiók nem alkalmasak üzemi termesztésre. A téli fagyokat a fák jól viselik, de a korán fakadó fajták érzékenyek a késő tavaszi fagyokra.

A dió rosszul tűri a túlzott nyári hőséget, különösen, ha ez vízhiánnyal párosul. A fényigényes növények közé tartozik, amit a korona szerkezetének kialakításakor figyelembe kell venni.

Növekedési sajátosságok

A diót korábban magról szaporították. Az oltást először Franciaországban alkalmazták. Bár a dió magról vetve könnyen szaporítható, de a magoncültetvények heterogén tulajdonságokat mutatnak a virágzás és a termésminőség szempontjából is. Ezért oltványok telepítése ajánlott mindenképpen ültetvényekbe.

Fenológiai jellemzők

A dió mélynyugalmi ideje rövid, és általában január elején véget ér. A kárpáti fajtakörbe tartozó fajták hosszú téli felmelegedések után is kevésbé érzékenyek a téli lehűlésekre. A dió egyivarú, egylaki, szélporozta növény. A fán elkülönülve található a hímvirágzat, azaz barka.

Illetve a nővirágok. Virágzása késő tavasszal történik. Egy fajtán belül a hím- és a nővirágzás ideje eshet egybe. Ha a hímvirágzás ideje korábbi, akkor hímelőző, másnéven nőtelőző virágzású a fajta. Ha a nővirágzás ideje korábbi, akkor nőelőző, másnéven hímet előző virágzású a fajta.

A megfelelő terméshez legalább 70-80%-os terméskötődés szükséges. Ehhez fontos a megfelelő pollensűrűsége törekedni a fajtatársítás során. A kevés és a túl sok pollenadó egyaránt csökkenti a hozamot. Magyar kutatások feltárták a dió sajátos termékenyülésbiológiáját. A túlzott pollenmennyiség hatására fokozott etilén képződés indul meg, végül a terméskezdemény lehull. Ezért is javasolt oltványok telepítése, és a pollenadók arányának 5% alatt tartása. A pollenadó fajták kiválasztásánál fontos figyelembe venni, hogy a virágzási idők évjáratonként eltérőek lehetnek.

A csúcsrügyből termő fajták, leginkább, a vesszők csúcsrügyéből fejlődő hajtáson hoznak nővirágot. Az oldalrügyből termő fajták a vesszők csúcsrügyéből, valamint az oldalrügyekből fejlődő hajtásokon is nagy arányban fejlesztenek nővirágot. Ezért termőképességük nagyobb. A hajtások végén a nővirágok állhatnak magánosan, vagy 2-3 esetleg még nagyobb csoportban.

Felhasználási irányok

A dió termése többféle különböző célra használható fel. Leggyakrabban héjas vagy beldióként kerül forgalomba. Olajgyártásra is régóta használják magas beltartalmi értékei miatt.

Alsószentiváni 117

A fajta származása: Szentiványi Péter szelektálta Fejér vármegye délkeleti részén.

Gyümölcse: A termesztett fajták között nagyon nagy méretű, kissé megnyúlt alakú. A héj világosbarna színű, barázdált, középvékony. A varrat szilárdsága közepgyenge. A bél világos színű, nagy, könnyen kinyerhető. A bélarány nagy.

Termesztési értéke: Fája erős növekedésű. Jó termőképességű, korán termőre fordul. A nővirágzás korábban kezdődik, de fedésben van a barkavirágzással. Korai érésű, szeptember közepén már szüretelhető. Ökológiai viszonyokhoz viszonylag jól alkalmazkodik. A dió xantomónászos betegségének elég jól ellenáll, gnomóniára is csak kissé érzékeny. Korai érésű, szeptember közepén már szüretelhető.

Ajánlás: Edzett fája, valamint jó áruminőségű, elsőként érő gyümölcsének korai értékesíthetősége miatt méltán az egyik fő fajtánk. Üzemi és házikerti termesztésre egyaránt ajánlható.

Alsószentiváni kései

A fajta származása: Szentiványi Péter állította elő az Alsószentiváni 117 és Pedro keresztezésével. Korábban A. 117 31 jelzés alatt volt szaporításra engedélyezve.

Gyümölcse: Nagy méretű, megnyúlt alakú. A héj világosbarna színű, barázdált, közepvékony. A varrat szilárdsága közepes. A bél közepes színintezítésű, nagy, könnyen kinyerhető. A bélarány középnagy.

Termesztési értéke: A fája közepes rős növekedésű. Jó termőképességű és termésbiztonságú. A nővirágzás kezdete előzi a hímvirágzásét, de leg alább részben fedik egymást. Közép vagy középkorai érésű. A dió xantomónásos és gnomóniás betegségére csak gyengén fogékony.

Ajánlás: Az alapfajtánál jobb termőképességű és későbbi virágzású, de annál későbbi érésű. Üzemi és házikerti termesztésre egyaránt ajánlható.

Milotai 10

A fajta származása: Szentiványi Péter szelektálta a Felső Tisza vidéki termőterületén.

Gyümölcse: Középnagy méretű, kerekded alakú. A héj nagyon világos, alig barázdált, nagyon vékony. A varrat szilárdsága nagyon gyenge. A bél nagyon világos, nagy, nagyon könnyen kinyerhető. A béla rány közepnagy.

Termesztési értéke: Fája közepes növekedési erélyű. Jó termőképességű. Korai fakadású. A nővirágzás korábban kezdődik, de fedi a hímvirágzást. Közepes érési idejű. A dió xantomó nászos és gnomóniás betegségére közepesen fogékony. Kiváló tulajdonságait kedvező termőhelyi adottságok között nyújtja.

Ajánlás: Gyümölcsének kiváló minősége megfelelő termőhelyi viszonyok között sikeres termesztést biztosít. Üzemi és házikerti termesztésre egyaránt ajánlható.

Milotai bőtermő

A fajta származása: Szentiványi Péter állította elő a Milotai 10 és Pedro keresztezésével. Korábban M. 10-9 jelzés alatt volt szaporításra engedélyezve.

Gyümölcse: Nagy méretű, kerekded alakú. Héja világos, alig barázdált, nagyon vékony. A varrat szilárdsága nagyon gyenge. A bél közepesen világos, nagy, és nagyon könnyen kinyerhető. A bélarány nagy.

Termesztési értéke: Fája közepgyenge növekedésű. Jó termőképességű, korán termőre fordul. A nővirágzás kezdete korábbi, de belenyúl a hímvirágzásba. Középkései érési idejű. Gnomóniára közepesen, baktériumra erősebben fogékony.

Ajánlás: Az alapfajtánál nagyobb termőképességű, ugyanakkor kórokozókra érzékenyebb. Üzemi és házikerti termesztésre egyaránt ajánlható.

Milotai kései

A fajta származása: Szentiványi Péter állította elő a Milotai 10 és Pedro keresztezésével. Korábban M. 10-14 jelzés alatt volt szaporításra engedélyezve.

Gyümölcse: Közepes nagyságú, tojásdad alakú. Héja világosbarna színű, mérsékelten barázdált, vékony. A varrat szilárdsága közepesen gyenge. A bél világos színű, nagy és nagyon könnyen kinyerhető. A bélarány közepnagy.

Termesztési értéke: Fája közepgyenge növekedésű. Jó termőképességű, korán termőre fordul. A hímvirágzás megelőzi a nővirágzást. Átlagos évszámokban jó megporzója lehet az Alsószentiványi kései, valamint az Alsószentiványi 117 és Milotai bőtermő. Legalább középkései érésű. Gnomóniára gyengén, baktériumra közepesen fogékony.

Ajánlás: Kései fakadású, így várhatóan szélesebb körben telepíthető a korábban minősített alapfajtánál. Üzemi és házikerti termesztésre egyaránt ajánlható.

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
Mezőgazdasági Genetikai Erőforrások Igazgatóság

1024 Budapest, Keleti Károly u. 24.
portal.nebih.gov.hu
ugyfelszolgalat@nebih.gov.hu
+36 1 336 9000

